

Изучена проблема виктимности, а именно исследована виктимность женщин. Установлены взаимосвязи статусно-ролевой и поведенческой виктимности с локусом контроля, ригидностью, антиципационной состоятельностью и психологической разумностью у женщин разного возраста.

Ключевые слова: антиципационная состоятельность, виктимность, локус контроля, поведенческая виктимность, психологическая разумность, ригидность, статусно-ролевая виктимность.

УДК 159.9.316

Дарія Ігорівна СТОГНІЙ,

слухач магістратури Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Ірина Володимирівна ЛАМАШ,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

СПЕЦИФІКА КОМУНІКАТИВНИХ УСТАНОВОК ВІРМЕНСЬКОЇ, АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Визначено специфіку установок молоді в етнічному аспекті. Виявлено особливості комунікативних установок української, азербайджанської та вірменської молоді.

Ключові слова: установка, комунікативні установки, українська, азербайджанська та вірменська молодь.

Установка – психологічна тенденція, що виявляється в оцінці деякої приватної сутності з відомою часткою схвалення чи несхвалення. Установка несвідома й це є важливою обставиною, що робить установку засобом і методом вивчення несвідомого. Факт наявності установки як тенденції може бути усвідомлений, ступінь вираженості також, але усвідомлення ролі потреби відсутня, хоча це усвідомлення є лише однією з умов виникнення і фіксації установки [2].

Методика діагностики комунікативної установки, запропонована В. Бойко, дозволяє визначити наявність та ступінь вираженості негативних комунікативних установок, що відображають готовність недоброзичливо ставитися до більшості оточуючих. Такі установки формуються під впливом несприятливого досвіду людської взаємодії, а також внаслідок яскраво виражених емоцій негативного спектра.

Вибірку склали 20 вірменів віком 17–18 років (перша група), 20 українців віком 17–18 років (друга група) та 20 азербайджан 17–18 років (третя група).

У дослідженні комунікативних установок представників вірменської, української та азербайджанської молоді були отримані такі результати.

Показники трьох груп, за шкалою «Завуальована жорстокість у відносинах до людей, в судженнях про них» не виявили вірогідних відмінностей (у першій групі – $12,4 \pm 1,15$; у другій групі – $14,05 \pm 1,01$; у третій групі – $14,10 \pm 0,63$).

З урахуванням довірчих інтервалів, показники як в першій, в другій, так і в третій групі, знаходяться у межах середнього рівня.

Зафіксовано високий показник за шкалою «Відкрита жорстокість у ставленні до людей» в групі представників азербайджанської молоді – $31,35 \pm 1,69$, порівняно з групою представників вірменської молоді – $22,7 \pm 2,19$ ($p \leq 0,05$), також визначено більш низький показник в групі представників вірменської молоді порівняно з групою представників української молоді – $29,8 \pm 2,04$, тобто представники азербайджанської та української молоді більш схильні не приховувати й не пом'якшувати своїх негативних оцінок та переживань з приводу більшості оточуючих: висновки про них різкі та однозначні.

Визначено більш низький показник у групі вірменської молоді, порівняно з представниками української та азербайджанської молоді за шкалою «Обґрунтований

негативізм в судженнях про людей», показник у першій групі склав $2,2 \pm 0,24$, у другій – $3,3 \pm 0,25$, у третій – $3 \pm 0,27$, $p \leq 0,01$, що виражається у більшій схильності представників української та азербайджанської молоді до об'єктивно обумовлених негативних висновках про деякі типи людей та окремих сторін взаємодії.

Не визначено вірогідних відмінностей між трьома групами за шкалою «Буркотіння» (показники – $5,3 \pm 0,62$ у першій групі, $5,95 \pm 0,55$ – у другій групі та $5,80 \pm 0,47$ – у третій групі). З урахуванням довірчих інтервалів, показники як в першій, так в другій та третій групі, знаходяться у межах середнього рівня, тобто, представники трьох груп характеризуються середньою вираженістю схильності робити необґрунтовані узагальнення негативних факторів в області взаємин з партнерами й в спостереженні за соціальною дійсністю.

Не отримано також вірогідних відмінностей між трьома групами за шкалою «Негативний особистий досвід спілкування з оточуючими» ($12,35 \pm 1,03$; $13 \pm 1,16$; та $13,90 \pm 0,74$). З урахуванням довірчих інтервалів, показники трьох груп, знаходяться у межах середнього рівня. Це свідчить про те, що групам представників вірменської, української та азербайджанської молоді, притаманний як позитивний, так і негативний, життєвий досвід, який пов'язаний з найближчим колом знайомих і партнерів по спільній діяльності.

Отже, отримані у даному дослідженні результати дозволяють стверджувати, що для груп представників азербайджанської та української молоді більш характерною є схильність частіше та інтенсивніше висловлювати свої негативні оцінки і переживання з приводу більшості оточуючих та обґрунтований негативізм в судженнях про людей порівняно з групою представників вірменської та молоді. Для груп представників вірменської, азербайджанської та української молоді характерною є середня вираженість установок на завуальовану жорстокість, схильності робити необґрунтовані узагальнення негативних факторів в області взаємин з партнерами й у спостереженні за соціальною дійсністю, наявність як позитивного, так і негативного життєвого досвіду.

За думкою І. Г. Арзуманян, установка на відкриту жорстокість у спілкуванні породжує негативний відклик зі сторони оточуючих, що знижує ефективність міжособистісного спілкування та задоволеність його процесом і стає підґрунтям для накопичення негативного досвіду міжособистісної взаємодії. Це створює коло, в якому відкрита жорстокість та негативний досвід загострюють одне одного [1].

А. Г. Скок у дослідженні соціально-психологічних умов формування комунікативної толерантності у викладача визначає позитивну комунікативну установку як цілісний динамічний стан суб'єкта спілкування, котрий характеризується позитивним самоставленням, готовністю до конструктивних проявів активності у відношенні до партнерів та процесу спілкування, це пов'язано з психологічним переживанням їхньої соціальної та особистісної цінності. Дослідниця наголошує, що комунікативні установки можуть придбати характер негативних за умови гіпертрофованості окремих складових. За даними, які були отримані, протиріччя та порушення балансу між складовими комунікативної установки є перешкодою для ефективної міжособистісної взаємодії [3].

На даний момент проблема етнічних установок є мало вивченою, що відкриває перед нами широкий спектр подальших досліджень із залученням інших етнічних груп.

Список бібліографічних посилань

1. Арзуманян И. Г. Неудовлетворительные коммуникативные потребности как фактор снижения психологической устойчивости личности. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 12. Психология. Социология. Педагогика*. 2009. Вып. 2, ч. 2. С. 51–57.
2. Битянова М. Р. Социальная психология. М.: Эксмо, 2002. 577 с.
3. Скок А. Г. Соціально-психологічні умови формування комунікативної толерантності у викладача вищого навчального закладу: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 2007. 23 с.

Одержано 20.02.2017

Определена специфика установок молодежи в этническом аспекте. Выявлены особенности коммуникативных установок украинской, азербайджанской и армянской молодежи.

Ключевые слова: установка, коммуникативные установки, украинская, азербайджанская и армянская молодежь.